

Danyýel kitaby – Otuz dördünji san

Danyýeliň Aýan Edilişi: Ýeriň Taryhynyň we Hudaýyň Hökümleriniň Üsti bilen Pygamberlik Syýahaty

Jeff Pippenger

2023-12-29

Daniýel kitabyňyň ilkinji alty baby Ylhamyň on üçünji babyndaky ýer haýwanynyň taryhyny aňladýar. Birleşen Ştatlar (ýer haýwany) 1798-nji ýylda, papalyk (Ylhamyň on üçünji babyndaky deňiz haýwany) pygamberlik taýdan ölümlü ýara alanda, Mukaddes Ýazgydaky pygamberligiň altynjy patşalygy hökmünde başlady we Mukaddes Ýazgydaky pygamberligiň başynjy patşalygy hökmünde öz hökümranylygyny tamamlady.

Ýer haýwanynyň taryhy Hudaýyň hökmleriniň golaýlaşýandygy baradaky duýduryşyň taryhydyr. Ýer haýwanynyň taryhynyň başynda Hudaýyň derňew hökmi başlandy, ýer haýwanynyň ahyrynda bolsa Hudaýyň ýerine ýetiriji hökmi başlanýar. Başlangyçda Hudaýyň derňew hökminiň golaýlaşýandygy baradaky duýduryş, 1798-nji ýylda “ahyryzamanyň wagtyna” gelen Ylham kitabyň on dördünji babyndaky birinji perişdäniň habary arkaly nyşanlandyryldy. Ahyrynda bolsa Hudaýyň ýerine ýetiriji hökminiň golaýlaşýandygy baradaky duýduryş, 1989-njy ýylda “ahyryzamanyň wagtyna” gelen Ylham kitabyň on dördünji babyndaky üç perişdäniň habarlary hökmünde nyşanlandyrylýar.

“Ahyryzamanyň wagtynyň” her birinde Daniýel kitabyňyň bir bölegi açylýar. Ýer ýüzündäki ýyrtyjy haýwanyň başlangyç taryhynda, 1798-nji ýylda, Daniýeliň ýedinji, sekizinji we dokuzynjy bablary açyldy. Ol bablar Ulaý derýasynyň görnüşi hökmünde görkezilýär. Ýer ýüzündäki ýyrtyjy haýwanyň tamamlajy taryhynda, 1989-njy ýylda, Daniýeliň onunjy, on birinji we on ikinji bablary açyldy. Ol bablar Hiddekel derýasynyň görnüşi hökmünde görkezilýär. Daniýel kitaby haçan açylsa, şol wagtda ýaşayan nesliň üstüne üç basgançakly synag prosesi getirilýär.

Ol şeýle diýdi: Bar, Daniel, öz ýoluň bilen git; çünki bu sözler ahyryzaman wagtyna çenli ýapyk we möhürli saklanandyr. Köpler päklener, ak ediler we synagdan geçiriler; emma erbetler erbetlik ederler; erbetleriň hiç biri düşünmez; emma dana bolanlar düşünerler. Daniel 12:9, 10.

Üç basgançakly synag barlagy prosesi, «hakykat» diýip terjime edilýän ibrany sözünüň gurluşyna esaslanýar; ol ibrany elipbiýiniň birinji, on üçünji we soňky harplaryny birleşdirmek arkaly döredilipdir. Ibrany sözi Hudaýyň ýaradyjy güýjüni aňladýar we oňa eýedir. Ähli pygamberlik hakykaty şol sözün üstünde gurluşyk edilendir; Daniel kitabyňyň on ikinji babyndaky üç basgançakly synag barlagy prosesi hem şonuň ýalydyr. Bu söz diňe bir Hudaýyň ýaradyjy güýjüni däl, eýsem Hakykat bolan Isa Mesihi hem aňladýar; Ol hem ibrany elipbiýiniň birinji we soňky harplary bilen şekillendirilişi ýaly, Ilki we Soňky bolýandyr.

1798-nji ýylda derňew hökümanyň golaýlaşýandygy baradaky duýduryş ahyryzamanyň döwründe ýetip gelende, ýerden çykan haýwanyň taryhynyň başlangyjy Ylham kitabyňyň on dördünji babyndaky birinji perişde arkaly görkezilýär. Ylham kitabyňyň on dördünji babyndaky birinji

perişdäniň habary hakykat bolan şol üç ädimiň hersini özünde jemleýär; bu bolsa, 1798-nji ýylda birinji perişde gelende şol nesliň öňünde duran üç basgançakly synag işini aňladýar.

Soňra men asmanyň ortasynda uçup barýan başga bir perişdäni gördüm; onuň ýerde ýaşayanlara, her millete, taýpa, dile we halka wagyz etmäge ebedi Hoş Habary bardy. Ol güýçli ses bilen şeýle diýýärdi: «Hudaýdan gorkuň we Oňa şöhrat beriň; çünki Onuň höküm sagady geldi; asmanyňy, ýeri, deňzi we suw çeşmelerini Ýaradana sežde ediň». Ylham 14:6, 7.

1989-njy ýylda ahyrzamanyň wagtynda ýerine ýetiriji hökümünň golaýlaşýandygy baradaky duýduryş gelip ýetende, ýer ýyrtjysynyň taryhynyň ahyry Ylham kitabyň on dördünji babyndaky üç perişde arkaly şekillendirilýär. Ylhamyň on dördünji babyndaky üç perişde hakykat bolan üç ädimi aňladýar, we şol üç perişde 1989-njy ýylda üçünji perişde gelip ýetende ýaşayan nesliň ýüzbe-ýüz bolan üç ädimli synag işini aňladýar.

Soňra men asmanyň ortasynda uçup barýan başga bir perişdäni gördüm; onuň ýerde ýaşayanlara, her bir millete, taýpa, dile we halka wagyz etmek üçin ebedi Hoş Habary bardy. Ol gaty ses bilen şeýle diýýärdi: «Hudaýdan gorkuň we Oňa şöhrat beriň; çünki Onuň höküm sagady gelip ýetdi. Asmany, ýeri, deňzi we suw çeşmelerini Ýaradana sežde ediň». Onuň yzy bilen başga bir perişde gelip: «Beýik şäher bolan Wawilon ýykyldy, ýykyldy; çünki ol ähli milletlere özüniň zynahazarlyk gazabynyň şerabyny içirdi» diýdi. Üçünji perişde hem olaryň yzy bilen gelip, gaty ses bilen şeýle diýdi: «Eger kim janawara we onuň keşbine sežde etse hem-de onuň tamgasyny maňlaýyna ýa-da eline kabul etse, şol hem Hudaýyň gahar-gazabynyň käsesine goşulman guýlan gazap şerabyndan içer; ol mukaddes perişdeleriň huzurynda we Guzynyň huzurynda ot bilen kükürtde azap berler. Olaryň azabynyň tüssesi ebedilik galýar; janawara we onuň keşbine sežde edýänler hem-de onuň adynyň tamgasyny kabul edýänler gije-gündiz rahatlyk tapmazlar. Ine, mukaddesleriň sabyrlylygy şundadyr; Hudaýyň buýruklaryny we Isanyň imanyny saklaýanlar şulardyr». Ylham 14:6–12.

Danyýl kitaby üç perişdäniň habarlary esasynda gurluşandyr. Şol gurluş hem ýewreý dilindäki “hakykat” sözünüň üç basgançagydyr, hem-de oňa laýyk gelýän üç basgançakly synag işidir; emma bu synag işi Ylham kitabyň on üçünji babyndaky ýer haýwanynyň (Amerikanyň Birleşen Ştatlarynyň) taryhy ugry boýunça, şeýle hem ýer haýwanynyň iki şahyrynyň (Respublikançylygyň we Protestantizmiň) taryhy ugry boýunça açylyp gidýär. Amerikanyň Birleşen Ştatlarynyň 1798-nji ýylda başlanyp, ýakyn wagtda geljek ýekşenbe kanunyna çenli dowam edýän taryhy, Ýedinji gün Adventistler ybadathanasynyň bar bolan şol bir taryhy döwrüdür. Şonuň üçin Danyýl kitaby hem Adventizmiň taryhyny şekillendirýän gurluşy öz içine alýar; bu taryh 1798-nji ýylda başlanyp, ýakyn wagtda geljek ýekşenbe kanunyna çenli dowam edýär. Şeýle etmek bilen, Danyýl kitaby Ylham kitabynda görkezilen şol bir pygamberlik taryhlaryny kesgitleýär, we şeýle etmek bilen-de ol ikinji şaýadyň habaryny kämillage ýetirýän ilkinji şaýady üpjün edýär. Bu iki kitabyň kämilleşmegi Köne Äht bilen Täze Ähtiň arasyndaky gatnaşyklarda bar bolan şol bir pygamberlik hadysasy arkaly amala aşyrylýar.

Isa Mesihniň, Hudaýyň Oglunyň, ýaşaýşy, ölümi we direlişi baradaky taryh Köne Ähtdäki subutnamasız doly görkezilip bilinmez. Mesih Köne Ähtde hem Täze Ähtdäki ýaly aýdyň açylýar. Birisi geljek Halasgär hakda şaýatlyk edýär, beýlekisi bolsa pygamberler tarapyndan

öňünden aýdylyşy ýaly gelen Halasgär hakda şaýatlyk edýär. Halas boluş meýilnamasyna gadyr ýetirmek üçin Köne Ähtiň Mukaddes Ýazgylary çuňňur düşünilmelidir. Mesihiň ýaşayşyny we Täze Ähtiň taglymatlaryny aýdyňlyk hem-de gözelligi bilen ýüze çykarýan zat pygamberlik geçmişiňden şöhle saçýan şöhratly nurdur. Isanyň gudratlary Onuň ylahy tebigatynyň subutnamasydyr; emma Onuň dünýäniň Halasgäri bolandygyny tassyklaýan iň güýçli subutnamalar Köne Ähtiň pygamberlikleri bilen Täze Ähtiň taryhyny deňeşdirmekde tapylýar. Isa ýewreýlere şeýle diýdi: “Ýazgylary barlaň; çünki siz olarda baky ýaşayş bardyr diýip pikir edýärsiňiz, we olar meniň hakymda şaýatlyk edýän şolardyr.” Şol wagtda Köne Ähtden başga hiç bir ýazgy ýokdy; şonuň üçin Halasgäriň bu buýrugy aýdyndyr. Ruhy Pygamberlik, 3-nji tom, 211.

Isanyň “ýaşayşynyň, ölümniň we direlişiniň taryhy” Mesihiň adamzat üçin eden işini jemleýär hem-de üç basgançaga şaýatlyk edýär; şol üç basgançak bolsa “hakykatdyr.” Ýewreý dilindäki “hakykat” sözi ilkinji we soňky, başlangyç we soňy, Alfa we Omega bolan Isany aňladýar; sözüň özi hem şol bir zady aňladýan ilkinji we soňky harplardan ybaratdyr, çünki Alfa we Omega hökmünde Isa bir zadyň soňuny şol zadyň başlangyjy bilen bilelikde görkezýär. Mesihiň ýaşayşy, ölümü we direlişi hakykatdyr, sebäbi beýleki zatlar bilen birlikde olar üç basgançak arkaly aňladylýar; birinji we soňky basgançak bolsa ikisi-de “ýaşayşdyr,” çünki “ýaşayş” hem, “direliş” hem “ýaşayşdyr.” Ýewreý sözündäki orta harp elipbiýiň on üçünji harpydyr, on üç bolsa gozgalaňnyň nyşanydyr; Mesihiň ölümü hem Şeýtanyň we onuň gozgalaňyna goşulan Adamyň ogullarynyň gozgalaňy netijesinde bolup geçdi.

Ynsan synag möhletiniň tamamlanmagyna az salym galanda, Ylham kitabyndaky Isa Mesihiň Ylhamyna düşüniş açylýar, we şol wagtda açylýan hakykatyň başlyja bir bölegi Mesihiň “hakykat”dygy, Alfa we Omegadogygy, we Öz Sözüniň içinde bolmagyny bellän hakykatlarynyň üstüne Öz goluny Alfa we Omega hökmünde goýýandygydyr. Uýam Waýt şeýle ýazanda: “Isanyň, Hudaýyň Oglunyňky hökmünde, durmuşynyň, ölümniň we direlişiniň taryhy Köne Ähtde bar bolan subutnamasyz doly görkezilip bilinmez. Mesih Köne Ähtde Täze Ähtdäki ýaly aýdyň açylýar,” ol, görjek bolýanlar üçin, Ylham kitabyňyň on dördünji babyndaky üç perişdäniň habarynyň (olar hem “durmuş, ölüm we direliş” hökmünde şol bir üç ädimiň üstünde gurlandyr) Danyýel kitabynda “bar bolan subutnamasyz doly görkezilip bilinmeýändigini” tassyklaýar.

Ol şeýle hem Danyýel kitabyňyň geljekde peýda boljak bir Wawilon barada şaýatlyk edýändigini, Ylham kitabyňyň bolsa Danyýel kitabyňyň öňünden aýdyşy ýaly “gelip ýeten” bir Wawilon barada şaýatlyk edýändigini görkezýär. Mundan başga-da, bu ulanylyş Ylham kitabynda “gadyryny bilmek” üçin Danyýel kitabyňyň “çuňňur düşünilip bilinmelidigini” görkezýär, sebäbi Danyýel kitabyndan gelýän “şöhratlandyrylan nur” hut şol Ylham kitabyňyň “Mesihiň ýaşayşyny we taglymatlaryny” “aýdyňlyk hem gözelligi bilen” ýüze çykarýar.

Onuň sözlerine şeýle hem şu manyda düşünmek bolýar: Ylham kitabynda beýan edilýän “Isa Mesihiň gudratlary” “Onuň hudaýlygynyň subutnamasydyr; emma Onuň dünýäniň Halaskäri bolandygynyň iň güýçli subutnamalary”, Daniel kitabyndaky pygamberlikler Ylham kitabyňyň “taryhy bilen deňeşdirilende” tapylýar. Mundan başga-da, “Isa ýehudylara: ‘Mukaddes Ýazgylary gözden geçiriň; çünki siz olarda ebedi ýaşayş bar diýip pikir edýärsiňiz, olar bolsa Men hakda

şaýatlyk edýänlerdir’ diýende,” bu günki ruhy ýehudylar üçin Ylhamy bolan Isa Mesih barada şaýatlyk edýän zadyň Daniel kitabydygyny, hem-de synag möhletiniň tamamlanmagyndan azajyk öň açylýan şol Ylhamda ebedi ýaşaýşyň tapylýandygyny hem aňlamak bolýar.

Danyýl kitaby Ylham kitabynda kämillige ýetirilen pygamberlik hakykatlaryny öňe sürýär. Ol ýewreý dilindäki “hakykat” diýen sözün aňladýan üç ädiminiň üstünde gurlandyr, şonuň üçin hem bu kitabyň özi bu hakykatlaryň möhri açylyp aýan edilýän nesli üçin bir synagy aňladýar. Isanyň Özi, Alfa we Omega hökmünde, Ylham kitabyň ilkinji sözlerinde we birinji babynda göni nygtalýar. Bu makalalar Danyýlyň birinji babynda hem Ylham kitabyň on dördünji babyndaky birinji perişdäniň habarynyň şol bir pygamberlik gurluşynyň we häsiýetleriniň bardygyny görkezdi.

Birinji perişdäniň habary bilen Danyýel kitabyň birinji baby, ikisi-de Alfa bilen Omeganuň tapawutlandyryjy nyşany bolan üç basgançakly synag işini görkezýär. Bu bap göni manydaky Babilin göni manydaky Ýahudany basyp almagy bilen başlanýar, we kitap Danyýel kitabyň on birinji babyň soňky alty aýatynda şekillendirilen Babil bilen Ýahudanyň arasyndaky soňky söweşe çenli alyp barýar. Şol aýatlarda ruhy Babil, edil Mikaýyl turup çykyş edip, adamzat üçin synag möhleti ýapylşy ýaly, ruhy Ýahuda tarapyndan ýeňilýär. Şol aýatlar Babil bilen Ýahudanyň arasyndaky söweşiň pygamberlik taryhynyň soňuny aňladýar. Şol aýatlarda ölüm getirýän ýaranyň sagalmagy şekillendirilýär.

Öldüriji ýaranyň bejerilişini beýan edýän aýatlar Daniýel on biriň kyrkynjy aýaty bilen başlanýar; ol «Ahyrzamanyň wagtynda» diýen sözler bilen açylýar. Aýatdaky «ahyrmanyň wagty» 1798-nji ýyly aňladýar; şol wagt papalyga öldüriji ýarasyny urlupdy. Soňra bu aýatlar öldüriji ýaranyň nähili bejerilýändiginiň wakasyny beýan edýär: papalyk ilki duşmany bolan günortanyň patyşasyny (Sowet Soýuzyny), soň ýarany bolan şöhratly ýurdy (Amerikanyň Birleşen Ştatlaryny), üçünji bolup hem pidasy bolan Müsüri (Birleşen Milletler Guramasyny) ýeňip alýar. Kyrk başinji aýatda papalyk (demirgazygyň patyşasy) kömek etjek hiç kim bolmazdan, öz soňuna ýetýär. Bu aýatlardaky papalygyň öldüriji ýarasynyň bejerilişi baradaky waka 1798-nji ýylda papalygyň ýykylmagy bilen başlanýar we papalygyň ahyrky gezek ýokary galşy hem-de ýykylşy bilen tamamlanýar. Bölümiň başy bilen soňunyň arasyndaky aýatlar ortadaky pitneni görkezýär.

“Hakykat” diýen ýewreý sözi, ýewreý elipbiýiniň ilkinji harpynyň, on üçünji harpynyň we in soňky harpynyň birleşdirilmegi arkaly döredilipdir. On üç — pitneçiligi alamatlandyran san bolup, ilkinji bilen in soňkynyň arasyndaky taryhy görkezýär. Danyýel kitabyndaky pygamberligiň soňky parçasyna, kitabyň in ilkinji aýatlarynda beýan edilen şol bir söweş ýene-de beýan edilýär. Ol aýatlar birinji baby girizýär; şol ýerde biz hakykaty düzýän üç basgançakly synag işini görýäris. Soňra in soňky parçada şol bir üç basgançagy görýäris: ol papalygyň ilkinji ýykylşy bilen başlanýar we papalygyň soňky ýykylşy bilen tamamlanýar, ortasynda bolsa soňky günleriň pitneçiligi ýerleşdirilipdir.

Danyýlyň on birinji babyndaky şol ahyrky alty aýatyň içinde hakykata degişli ikinji şaýatlyk bardyr, çünki papalygyň agdarmaly bolan ilkinji geografik güýji (günortanyň patyşasy) aňdarma güýjüniň nyşanydyr; edil geografik üç güýjüň soňkusy bolan Müsür hem şonuň ýaly. Ölümlü

ýaranyň sagalmagy üçin zerur bolan üç basgançakly boýun egdiriş, aždarhanyň hudaýsyzlyk güýjüniň nyşany bolan günortanyň patyşasyndan başlanýar, we üç güýjüň soňkusy bolan, Müsür arkaly aňladylýan güýç, aždarha bilen baglanyşykly hudaýsyzlygyň Mukaddes Kitapdaky esasy nyşanydyr. Hakykatdan hem, şol parçanyň kyrkynjy aýatynda “günorta” diýip terjime edilen söz “negeb” bolup, ol kämahal Müsür diýip hem terjime edilýär. Üç päsgelçilik hakykatyň möhürini göterýär, çünki ilkinji päsgelçilik soňky päsgelçilikdir. Ortadaky güýç şöhratly ýurt (Amerikanyň Birleşen Ştatlary) dur. Amerikanyň Birleşen Ştatlary ýekşenbe kanunyna garşy pitnäniň ýüze çykarylýan ýeridir, we onuň başlangyç döwründäki nyşany on üç koloniýady.

Alfa bilen Omeganyň goly Daniýel kitabyň tutuşlygyna aralaşýar we Ylham kitaby bilen bilelikde getirilende, Isa Mesih Hudaýlygyny tassyklaýan şaýatlygy üpjün edýär. Daniýel kitabyň on ikinji baby we kitabyň açylýan neslinde bolup geçýän üç basgançakly synag işi babatda, Daniýel kitabyň gurluşy baradaky ylhamy ret etmek, erbetler diýip tanalýanlaryň arasynda bolmakdyr. Ylham kitabyň on dördünji baby babatda bolsa, Daniýel kitabyň gurluşy baradaky ylhamy ret etmek, haýwana we onuň keşbine sežde edýänler diýip tanalýanlaryň arasynda bolmakdyr.

Ylham kitaby synag möhleti ýapylmazýandan öň Isanyň Mesih Ylhamynyň möhüriniň açylýandygyny görkezýär, we Isanyň Mesih Ylhamy Daniýel kitabyň gurluşynyň möhüriniň açylmagyny hem öz içine alýar.

“Dünýäniň ahlumumy hökümranygyny göterýän döwlet işleriniň jogapkärçilikleri we patyşalyklaryň syrlary bilen adamlar tarapyndan hormatlanylýan Daniel, Hudaý tarapyndan hem Onuň ilçisi hökmünde hormatlanyldy we geljek zamanalaryň syrlary barada köp wahylar berildi. Onuň ady bilen atlandyrylýan kitabyň 7-den 12-nji bablaryna çenli özüniň ýazga geçiren ajaýyp pygamberlikleri, hatda pygamberiň özi tarapyndan hem doly düşünilmedi; emma ömrüniň zähmetleri tamamlanmazdan öň, oňa «günleriň ahyrynda» — bu dünýä taryhynyň jemleýji döwründe — ýene-de öz paýynda we ýerinde durmaga rugsat ediljekdigi barada mübärekyň ynanýrma berildi. Hudaýyň ilahi niýeti barada aýan eden zatlarynyň ählisine düşünmek oňa berilmedi. Pygamberlik ýazgylary barada oňa: «Sözleri ýap we kitaby möhürle» diýip görkezme berildi; bular «hatda ahyrzamana çenli» möhürli bolmalydy. Perişde Rebbiň wepaly habargärine ýene şeýle görkezme berdi: «Öz ýoluň bilen git, Daniel; çünki bu sözler ahyrzamana çenli ýapylgydyr we möhürlengidir... Sen bolsa ahyra çenli öz ýoluň bilen git; çünki sen dynç alarsyň we günleriň ahyrynda öz paýynda durarsyň.» Daniel 12:4, 9, 13.

Biz bu dünýä taryhynyň ahyryna golaýlaşdygymyza, Daniýel tarapyndan ýazga geçirilen pygamberlikler, biziň ýaşaýan hut şu döwrümüz bilen baglanyşykly bolandygy üçin, aýratyn ünsümizi talap edýär. Olar bilen bilelikde Täze Ähtiň Mukaddes Ýazgylarynyň soňky kitabyň taglymlary hem baglanyşdyrylmalydyr. Şeýtan köpleri Daniýeliň we aýan ediji Ýahýanyň ýazgylarynyň pygamberlik bölümlerine düşüňip bolmaýar diýip ynanýrdy. Emma ýörite berekediň bu pygamberlikleri öwrenmek bilen bile geljekdigi baradaky wada aýdyndyr. “Akyldarlar düşünerler” (10-njy aýat) diýlen sözler soňky günlerde möhüri açylmaly bolan Daniýeliň görnüşleri barada aýdylypdy; Mesih Öz hyzmatkäri Ýahýa Hudaýyň halkyna asyrlar boýy ýol görkezmek üçin beren aýanlygy barada bolsa wada şeýle diýýär: “Bu pygamberligiň sözlerini okaýan adam bagtlydyr, olary eşidýänler we onda ýazylan zatlary

berjaý edýänler hem bagtlydyr”. Ýlham 1:3. Pygamberler we Patyşalar, 547.

Uayt, öz döwrüne we zamanasyna geljek zaman görnüşinde ýüzlenip, şeýle diýdi: “bu dünýäniň taryhynyň ahyryna golaýlaşdygymyzça”, “danalar düşünerler,” we “Danyýel tarapyndan ýazga geçirilen pygamberlikler biziň aýratyn ünsümizi talap edýär, çünki olar hut biziň ýaşaýan döwrümize degişlidir.” “Geljek asyrlaryň syrlarynyň köp açylyşlary; onuň adyny göterýän kitabyň ýedinji bapdan on ikinji baba çenli bölümlerinde onuň tarapyndan ýazga geçirilen onuň ajaýyp pygamberlikleri” “ahyrky günlerde möhürden açylar.”

Daniel kitaby möhürinden açylanda, Ýahuda taýpasynyň Arslany Daniel kitabyňy Öz halkyna berýän döwürde ýaşaýan nesli synaýan üç basgançakly päkleniş işini emele getirýär. Wahý 10-da, Uýamyz Waýt bize aşak inen perişdäniň “Isa Mesihniň Özüden kem bolmadyk bir Şahsyýet” bolandygyny habar berýär. Wahý 10-da, şol perişdäniň elinde açyk kiçijik bir kitap bardy; Ýahýa ony alyp iýmäge buýruldy. Ol kitap Ýahuda taýpasynyň Arslany tarapyndan möhürinden açyldy; Ol hem Isa Mesihniň Özüden kem bolmadyk bir Şahsyýetdir. Şonuň üçin Ýahýanyň iýmäge buýrulan kitaby Danieliň kiçijik kitabydy.

“Kitaby açan we şu soňky günlerde bolmaly zatlaryň aýan edilşini Ýuhanna beren — Ýahuda taýpasynyň Arslanydy.

«Daniýel ahyrzamanyň wagtyňa çenli möhürlenlen şaýatlygyny bermek üçin öz paýynda durdy; şol wagtda birinji perişdäniň habary dünýämeze yglan edilmelidi. Bu meseleler şu soňky günlerde çäksiz ähmiýete eýedir; emma “köpler arassalanylar, aklanarlar we synalarlar,” “erbetler bolsa erbetlik ederler, erbetleriň hiç biri hem düşünmez.” Munuň näderejede dogrudygy aýandy! Günä — Hudaýyň kanunynyň bozulmagydyr; Hudaýyň kanuny baradaky nura kabul etmejekler bolsa birinji, ikinji we üçünji perişdeleriň habarlarynyň yglan edilişine düşünmezler. Daniýel kitaby Ýuhanna açylan wahyda möhürden açylýar we bizi bu ýer ýüzüniň taryhynyň in soňky sahnalaryna alyp barýar.»

“Doganlarymyz soňky günleriň howplarynyň arasynda ýaşap ýörendigimizi ýatda saklarmyka? Danyýel bilen baglanyşykly ýagdaýda Ýlham kitabyňy okaň. Bu zatlary öwrediň.”
Testimonies to Ministers, 115.

Häzir açylyp başlanýan Danyýel kitabyňyň gurluşy baradaky ylhamy ret etmek, erbetler hökmünde tanalýanlaryň arasynda bolmakdyr. Danyýeliň ilkinji alty baby Adventizmiň pygamberlik taryhyny, ýerdäki wagşy haýwanyň taryhyny, Işaya kitabyňyň ýigrimi üçünji babyndaky ýetmiş nyşanly ýyly, Protestantizmiň we Respublikanizmiň iki şahyny, birinji we ikinji perişdäniň habarlarynyň pygamberlik taryhyny hem-de üç perişdäniň habarlarynyň taryhyny aňladýan pygamberlik gurluşyny berkidýär. Danyýeliň soňky alty baby bolsa, öň agzalan bu taryhlaryň hemmesiniň başynda we ahyrynda açylýan pygamberlik habarlaryny kesgitleýär.

Danyýlyň birinji baby ýerdäki haýwanyň taryhynyň başlangyjynda birinji perişdäniň hereketiniň taryhydyr. Birinji bapdan üçünji baba çenli bolan baplar ýerdäki haýwanyň taryhynyň ahyrynda üçünji perişdäniň hereketiniň taryhydyr. Dördünji bap başlangyç hökmünde birinji bap bilen deňeşdirilmelidir; başinji we altynjy baplar bolsa ahyr hökmünde birinji bapdan üçünji baba çenli bolan baplar bilen deňeşdirilmelidir. Ýedinji, sekizinji we dokuzynjy baplarda görkezilen bilim

artmasy başlangyç taryh hökmünde birinji bap bilen deňeşdirilmelidir. Onunjy, on birinji we on ikinji bablarda görkezilen bilim artmasy ahyrky taryh hökmünde birinji babdan üçünji baba çenli bolan bablar bilen deňeşdirilmelidir.

Setir üstüne setir, bu tatbikat ýer haýwanynyň başlangyç taryhyny birinji, dördünji, ýedinji, sekizinji we dokuzynjy bablar hökmünde kesgitleýär. Şeýle hem bu tatbikat ýer haýwanynyň ahyrky taryhyny birinji bapdan üçünji baba çenli, başinji, altynjy hem-de onunjy bapdan on ikinji baba çenli bablar hökmünde kesgitleýär. Şeýlelikde, Daniýel kitaby ýer haýwanynyň hem başlangyjy, hem-de ahyry hökmünde öňe sürülýär.

Soňra ýer jandarynyň başlangyjyny Daniýel kitabyň birinji baby hökmünde kesgitleýär, çünki dördünji bap birinji bapyň üstünden gaýtadan geçmelidir (setir üstüne setir). Ýedinji, sekizinji we dokuzynjy bablar hem birinji bapyň üstünden gaýtadan geçmelidir. Şonuň üçin ýer jandarynyň taryhynyň başlangyjy Daniýel kitabyň birinji baby arkaly aňladylýar.

Edil şonuň ýaly, ýer haýwanynyň soňy hem şeýledir. Ýer haýwanynyň taryhynyň soňy birinji bapdan üçünji baba çenli bölümler arkaly şekillendirilýär, başinji, altynjy, onunjy, on birinji we on ikinji bablar bolsa ilkinji üç bapyň üstünden gaýtadan geçmelidir («setir üstüne setir»); şeýlelik bilen, ýer haýwanynyň taryhynyň soňy Danyýeliň ilkinji üç baby arkaly şekillendirilýär.

Birinji bap başlangyjy aňladýar, soň bolsa birinji bapdan üçünji baba çenli jemleýji soňuny aňladýar; bir bilen soňra üçünjü gurluşy, Danyýel kitabyň pygamberlik gurluşynyň, Ylham kitabyndaky on dördünji bapda beýan edilen üç perişdäniň pygamberlik gurluşy bilen meňzeşdigini görkezýär. Şol ýerde-de, Danyýelde bolşy ýaly, birinji perişde aýratyn bir taryhy aňladýar, emma şol bir wagtyň özünde üç perişdäniň taryhynyň üçden bir bölegidir. Şol bir wagtda-da, bu düşünje üç bilen biriň birleşigini tanadyp we nygtap görkezýänligi ýaly, ol hakykat diýen ýewreý sözünüň hem gurluşydyr; bu söz diňe Mesihi we Hudaýyň ýaradyjy güýjüni däl, eýsem Danyýeliň birinji babynda, soňra bolsa Danyýeliň birinji babyndan üçünji babyna çenli täzeden şekillendirilen üç basgançakly synag we päkleniş işini hem aňladýar.

Hakykatyň Özi bolan Isa şol bir wagtda-da Ilkinji we Ahyrkydyr, we şol nukdaýnazardan birinji perişdäniň hereketiniň taryhy üç perişdäniň taryhynda hatba-hat gaýtalanýar; şonuň üçin pygamberlik taýdan Daniel kitabyň ilkinji üç baby Danieliň birinji babyň üstüne ýerleşdirmek ýerliklidir, çünki başlangyç hemişe soňy şekillendirýär. Şeýlelikde Daniel kitaby perişdäniň elindäki “kiçi kitap” bolýar, sebäbi Danieliň “kiçi kitaby” Danieliň birinji babynda doly beýan edilip bilner.

Daniel kitabyňyň öwrenmegimizi indiki makalada dowam etdireris.

Patyşalyk permanynyň talaplaryny ýerine ýetirmäge taýýarlanýan emeldarlar tarapyndan gözlenýänleriň arasynda Daniýel bilen onuň dostlary-da bardy. Olara bu perman boýunça özleriniň hem öldürilmelidigi aýdylanda, Daniýel “geňeş we paýhas bilen” patyşanyň garawulynyň başlygy Ariýokdan: “Näme üçin patyşadan çykan perman şeýle howlukmaç?” diýip sorady. Ariýok oňa patyşanyň täsin düşüşi sebäpli düşen howsalasynyň wakasyny, şeýle hem şu wagta çenli iň uly ynam bildirip gelen adamlaryndan kömek alyp bilmändigini gürrüň

berdi. Muny eşidenden soň, Daniýel öz janyny töwegellige salyp, patyşanyň huzuryna girmäge het edip bardy we öz Hudaýyna düşüşi hem onuň ýorgudyny açyp görkezmegi üçin dileg etmek maksady bilen, özüne wagt berilmegini haýyş etdi.

Patyşa bu haýyşa razy boldy. «Soňra Daniel öýüne gidip, bu habary öz ýoldaşlary Hananiaha, Mişaele we Azariaha mälim etdi». Olar bilelikde ýagtylygyň we bilimiň Çeşmesinden hikmet islediler. Olaryň imany berkdi; sebäbi olar Hudaýyň özlerini şol ýerde goýandygyny, Öz işini ýerine ýetirýändiklerini we borjuň talaplaryny berjaý edýändiklerini aňly-düşünjeli ýagdaýda bilýärdiler. Aljyraňňlyk we howp pursatlarynda olar hemişe ýol görkezmek we gorag üçin Oňa ýüzlenipdiler, we Ol hemişe ýanlarynda taýýar bolan kömekdigini subut edipdi. Indi bolsa, ýürekden ökünç bilen olar ýeriň Kazyynyň önünde özlerini täzedan tabşyrdylar-da, aýratyn mätäçlik döwründe Olardan halas ediş bagyşlamagyny ýalbardylar. Olar biderek ýalbardylar. Özleriniň hormat eden Hudaýy indi olary hormat etdi. Rebbiň Ruhy olaryň üstünde karar tapdy, we Daniela «gijeki görnüşde» patyşanyň düşüşi hem onuň manysy aýan edildi.

«Daniýeliň ilkinji işi özüne berlen ylham üçin Hudaýa şükür etmek boldy. Ol şeýle diýip nida etdi: “Hudaýyň ady ebedilik baky mübärek bolsun; çünki hikmet hem gudrat Onuňkydyr; wagtlyk we möwsümleri Üýtgedýän Oldur; patyşalary tagtdan düşürýän hem patyşalary tagta çykarýan Oldur; akyldarlara hikmet, düşüňänlere bilim berýär; çuň we gizlin zatlyk açýar; garaňkylykda näme bardygyny bilýär, nur bolsa Onuň ýanynda mesgen tutýar. Eý, atalarymyň Hudaýy, maňa hikmet we gudrat bereniň, Senden dilän zadymyzy indi maňa mälim edeniň üçin Saňa şükür edýärim we Seni wasp edýärim; çünki patyşanyň işini indi bize mälim etdiň.”» Prophets and Kings, 493, 494.